

BİR HEMŞİRELİK YÜKSEKOKULUNDAKİ ÖĞRENCİLERİN BENLİK SAYGISI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

Yard.Doç.Dr. Olcay ÇAM*
Doç.Dr. Leyla KHORSHID *
Yard.Doç.Dr. Süheyla ALTUĞ ÖZSOY *

ÖZET

BİR HEMŞİRELİK YÜKSEKOKULUNDAKİ ÖĞRENCİLERİN BENLİK SAYGISI DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

AMAÇ: Bu araştırma, öğrencilerin benlik saygısı düzeyleri ve sosyodemografik özelliklerin benlik saygısı ile ilişkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. **ARAŞTIRMANIN TİPİ:** Tanımlayıcı. **VERİ TOPLAM YÖNTEMİ VE TARİHİ:** Araştırmanın örneklemini 1996-1997 öğretim yılında Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrenciler (n:390) oluşturmuştur. Araştırmada veriler anket kullanılarak toplanmıştır. Anket içinde sosyodemografik özelliklere ilişkin soru formu ile Rosenberg benliksaygısı ölçeği yer almıştır. Bu araştırmada Rosenberg benlik saygısı ölçeğinin Cronbach Alpha Güvenirlik katsayısı 0.7 olarak hesaplanmıştır. Veriler, sayısal ve yüzdelik dağılımlar ve ki-kare analizleri kullanılarak değerlendirilmiştir. **BULGULAR VE SONUÇ:** Öğrencilerin yarısının benlik saygısının yüksek olduğu ve psişik izolasyonunun bulunmadığı, 3/4'ünün kendilik kavramı sürekliliğinin olduğu ve 3/4'ünün ise insanlara orta düzeyde güven duyduğu ve çoğunun eleştiriye duyarlı olduğu, %35'inin kişilerarası ilişkilerde orta düzeyde tehdit hissettiği ve %38.5'inin tartışmalara katılma düzeyinin düşük olduğu, %96'sının değişik düzeylerde depresif duygulanım yaşadığı, %89'unun ana baba ilgisinin yüksek olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin benlik saygısı alt ölçekleri ile sosyodemografik özellikleri arasındaki ilişki incelenmiş; öğrencinin sınıfı ve düzenli spor yapma ile üç alt ölçek arasında, mezun olunan lise, gelir düzeyi ve kendi sağlığını algılayışı ile iki alt ölçek arasında, kredi veya burs alma ile sekiz alt ölçek arasında, anne eğitimi ile bir alt ölçek arasında, öğrencinin sanatsal uğraşısının olması ile beş alt ölçek arasında ilişki bulunmuştur.

Anahtar sözcükler: Hemşirelik öğrencileri, benlik saygısı

ABSTRACT

THE ASSESMENT OF SELF-ESTEEM IN NURSING STUDENTS

PURPOSE: This research was conducted to assess the self-esteem of students and the relation between the sociodemographic characteristics and self esteem. **DATA COLLECTION METHOD AND DATE:** The sample of the research consisted of students of Ege University School of Nursing in the academic year 1996-97 (n=390). The research data was collected by using questionnaire which contained a question form for the sociodemographic characteristic as well as The Rosenberg Self-Esteem Scale. In this research sample, The Cronbach Alpha Reliability Coefficient of the Rosenberg Self-Esteem Scale was 0.7. In the evaluation of the data, quantitative and percent distributions as well as chi-square analyses were performed. **FINDINGS AND RESULT:** It was determined that half of the students had high self-esteem and no physical isolation; 3/4 of the students had continuity in their self- concepts, trust people moderately and most of them were sensitive to criticism and 35% expressed feeling of threat moderately in personal relationships, 38.5% had low levels with regard to participating in discussions, 96% were having different levels of depressive affection while 89% had high interest in their parents.

Key words: Nursing students, self-esteem.

* Ege Üniversitesi, Hemşirelik Yüksek Okulu Öğretim Üyesi

GİRİŞ

Eğitim kişinin toplumsal ve bireysel yeteneklerinin geliştirilmesini amaç edinen, bir denetleme yapısı ve okul etkinliklerini de içeren sosyal bir süreçtir (Aydın, 1987). Hemşirelik eğitimi, öğrencilere hemşirelik mesleğini kazandırmayı amaçlayan planlı bir eğitim programıdır. Eğitimin ve eğitim sürecinin öğrencilerin benlik saygısı üzerinde etkisi olduğu bilinmektedir. Benlik saygısı, bireyin kendini değerlendirmesi sonucu ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur (Yörükoğlu, 1986). Ayrıca öğrencilerin benlik saygıları ile başarıları arasında doğru orantılı bir ilişki olduğu birçok araştırmada belirtilmektedir (Çuhadaroğlu, 1986; Karadağlı, 1991; Sobol, 1978).

Hemşirelik öğrencileri bir üniversite öğrencisi olarak yaşadıkları çatışmaların yanı sıra, okul ve hastane çevresinin yarattığı birtakım sorunlarla da karşılaşmaktadır. Bu sorunlar, üniversitede öğrenim görmekle ilgili (barınma, derslerle ilgili sorunlar, ders çalışma olanakları v.s) sorunları içermekle birlikte, hemşirelik eğitimi görüyor olmayla ilgili de (staja çıkma, hasta bireylerle uğraşma, eğitimcilerle ve hastane de çalışanlarla iletişim sorunları v.s) olabilmektedir. Hemşirelik eğitimi bu yönleriyle oldukça stresli bir eğitimidir. Böylesine stresli bir eğitim, öğrencilerin benlik saygılarını etkilemektedir (Brown, 1987; Sobol, 1978; Uyer, 1992). Öğrencilerin benlik saygısının gelişiminde okul yaşantısına varıncaya kadar, yaşadığı ortamın önemli etkisi olduğu bilinmektedir. Benlik saygısını etkileyebilecek etkenlerin çok çeşitli olması, bu etkenlerin hepsinin birlikte incelenmesini olanaksız kılmaktadır. Bununla birlikte, bu çalışmada, sosyo-demografik özellikler arasında temel özellikler olarak değerlendirilen; yaş, mezun olunan okul, sınıf, birlikte yaşadığı kişiler, gelir düzeyi, anne-babanın eğitim düzeyi, kredi alıp almaması, sağlık ve başarı durumu, spor ve sanatla uğraşma özellikleri ile benlik saygısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi planlanmıştır. Öğrencilerin benlik saygısını etkileyen etkenlerin belirlenmesi, daha sonra bu etkenlerle ilgili girişimlerde bulunabilme olanağı sağlayacaktır. Benzer araştırmalar yapılarak genellenebilir sonuçlara ulaşırsa, öğrencilerin benlik saygısını artıracak girişimlerle ilgili ortak bir yaklaşımla eğitim programları geliştirilebilecektir. Benlik saygısı yük-

sek ve güvenli hemşirelerin vereceği sağlık hizmeti, daha nitelikli ve daha profesyonel yaklaşımları içerebilecektir.

AMAÇ

Bu araştırma; hemşirelik öğrencilerin benlik saygısı düzeylerini saptamak ve sosyodemografik özelliklerin benlik saygısı ile ilişkisini incelemek amacıyla, tanımlayıcı ve kesitsel bir çalışma olarak yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırmanın evrenini 1996-1997 öğretim yılında (Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu yönetiminden izin alındıktan sonra) öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır (n:519). Evren aynı zamanda örneklemi oluşturmakta olup, anketleri eksiksiz yanıtlayan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 390 öğrenciden elde edilen bilgilerle araştırmanın analizleri yapılmıştır.

Veriler anket yoluyla 1.Nisan-20.Temmuz.1997 tarihleri arasında, sınıflara ayrı ayrı zamanlarda uygulanarak toplanmıştır. Ankette sosyo-demografik özelliklere ilişkin soru formu ile Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği yer almaktadır. Ülkemizde Çuhadaroğlu tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" nin bu örneklem için güvenilirlik katsayısı 0.7 olarak hesaplanmış olup, bu örnekte de güvenle kullanılmıştır (Çuhadaroğlu, 1986). Verilerin değerlendirilmesinde sayısal ve yüzdelik dağılımları ve ki-kare kullanılmıştır. Ölçek değerlendirmesi ölçek anahtarlarına göre yapılmıştır. Rosenberg benlik saygısı ölçeğinde yüksek puan, düşük benlik saygısını göstermektedir. Rosenberg benlik saygısı ölçeğinin 11 alt ölçeği bulunmakta olup, bu alt ölçeklerin isimleri ise şöyledir: Benlik saygısı, kendilik kavramı sürekliliği, eleştiriye duyarlılık, tartışmalara katılma, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, insanlara güven duyma, depresif duygulanım, hayalperestlik, ana-baba ilgisi, psikik izolasyon ve psikosomatik belirtiler göstermedir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin %27.4'ü birinci sınıfta, %20.3'ü ikinci sınıfta, %22.8'i üçüncü sınıfta, %29.5'i dördüncü sınıftadır. %39.5'i 21 yaş ve üzerindedir. %87.2'si düz lise me-

zunudur. %49.5'i yurttan, %15'i arkadaşlarıyla kalmaktadır. %74.4'ü kredi veya burs almaktadır. %74.9'u orta ekonomik düzeydedir. %50'si sağlığını "iyi" olarak algılamaktadır. %83.3'ü düzenli olarak spor yapmamaktadır. %81.8'inin herhangi bir sa-

natsal uğraşısı yoktur. Öğrencilerin yarısı kendisini başarılı bulmaktadır. Öğrencilerin %71.5'inin annesi ilköğretim yada altında öğrenime sahip olup babalarında ise bu oran %45'tir. İlkokul üzerinde eğitim düzeyine sahip olan babaların oranı ise %55'tir.

Tablo1. Öğrencilerin Benlik Saygısı Alt Ölçek Düzeylerine Göre Dağılımı

Alt Ölçekler	Sayı	Yüzde
Benlik Saygısı Düzeyi		
Yüksek (0-1 puan)	213	54.6
Orta (2-4 puan)	150	38.5
Düşük (5-6 puan)	27	6.9
Kendilik Kavramı Sürekliliği Düzeyi		
Çok (0-2 puan)	295	75.6
Az (3-5 puan)	95	24.4
İnsanlara Güven Duyma Düzeyi		
Yüksek (0-1 puan)	29	7.4
Orta (2-3 puan)	303	77.7
Düşük (4-5 puan)	58	14.9
Eleştiriye Duyarlılık Düzeyi		
Az (0-1 puan)	139	35.6
Çok (2-3 puan)	251	64.4
Depresif Duygulanım		
Yok (0 puan)	15	3.8
Az (1-2 puan)	150	38.5
Orta (3-4 puan)	105	26.9
Çok (5-6 puan)	120	30.8
Hayalperestlik Düzeyi		
Az (0-1 puan)	193	49.5
Orta (2-3 puan)	163	41.8
Çok (4 puan)	34	8.7
Psikosomatik Belirtiler Gösterme Düzeyi		
Düşük (0-2 puan)	335	85.9
Orta (3-4 puan)	49	12.6
Yüksek (5 puan)	6	1.5
Kişilerarası İlişkilerde Tehdit Hissetme		
Yok (0 puan)	44	11.3
Az (1 puan)	92	23.6
Orta (2 puan)	136	34.9
Çok (3 puan)	118	30.3
Tartışmalara Katılma Düzeyi		
Az (0 puan)	150	38.5
Orta (1 puan)	128	32.8
Çok (2 puan)	112	28.7
Ana-baba İlgisi Düzeyi		
Çok (0-2 puan)	346	88.7
Orta (3-4 puan)	32	8.2
Az (5-7 puan)	12	3.1
Psşik İzolasyon Düzeyi		
Yok (0 puan)	214	54.9
Az (1 puan)	151	38.7
Çok (2 puan)	25	6.4

Öğrencilerin benlik saygısı alt ölçeklerinin düzeylerine göre dağılımı incelendiğinde; öğrencilerin yarıdan fazlasının(%54.6) benlik saygısı düzeyinin yüksek olduğu, büyük çoğunluğunun(%75.6) kendilik kavramı sürekliliğinin yüksek olduğu ve büyük çoğunluğunun (%77.7) insanlara orta düzeyde güven duyduğu, çoğunluğunun(%64.4) eleştiriye duyarlılığının fazla olduğu, öğrencilerin %96.2'sinde değişik düzeylerde depresif duygulanım bulunduğu, öğrencilerin yarısının(%49.5) düşük düzeyde hayalperestlik gösterdiği, büyük çoğunluğunun(%85.9) psikosomatik belirtiler göstermediği ya da düşük düzeyde gösterdiği, %11.3'ü kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetmezken, %58.5'i düşük ya da orta düzeyde tehdit hissettikleri, %71.3'ü tartışmalara katılma eğilimini az ya da orta düzeyde gösterdiği, büyük çoğunluğunun(%88.7) ana-baba ilgisinin yüksek olduğu ve yarısının(%54.9) psikik izolasyon içinde bulunmadığı saptanmıştır (Tablo 1).Bu çalışmanın sonuçları, Terakye (1989) tarafından Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu öğrencileriyle yapılan çalışma ile büyük benzerlikler göstermektedir.Benzer şekilde, Sever ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada da elde edilen sonuçlarda her iki çalışma sonuçları ile paralellik göstermektedir (Sever, Hotun, Sabuncu ve ark, 1993).Bu çalışmada ayrıca öğrencilerde depresif duygulanım durumunun yaygın olduğu sonucu bulunmuş olup bu sonuç Aydın (1987) tarafından yapılan çalışmanın sonucuyla benzerlik göstermektedir.

Sosyo-demografik özellikler ile benlik saygısı alt ölçekleri arasındaki ilişki incelendiğinde; öğrencilerin sınıfları ile benlik saygısı, insanlara güven duyma, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, ana-baba ilgisi ve psikik izolasyon alt ölçekleri arasında ilişki bulunmazken, kendilik kavramı sürekliliği, eleştiriye duyarlılık ve tartışmalara katılabilme alt ölçekleri arasında anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır.Diğer bir anlatımla, sınıf ilerledikçe kendilik kavramı sürekliliği ve tartışmalara katılım artarken eleştiriye duyarlılık azalarak, öğrencilerin benlik saygılarının arttığı saptanmıştır. Benlik saygısı ile ilgili bu artış, kendilik kavramı sürekliliği, eleştiriye duyarlılık, tartışmalara katılma alt ölçekleri ile ilgili olarak,yüksek düzeyde anlamlı ilişkiler çıkmasından kaynaklanmıştır.Sınıf ilerledikçe benlik saygısının artmasında, üni-

versite eğitimini sürdürürken yaşanan deneyim ve bilgi artışının olumlu etkisi olabilir. Pektetin, tarafından hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada, öğrencilerin benlik saygısı puanlarının ders yılı başına oranla ders yılı sonunda azaldığı saptanmıştır(Pektetin, 1993). Kutlu ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada ise, öğrencilerin öğrenim yılı arttıkça benlik saygılarının da arttığı görülmüştür (Kutlu, Buzlu, Sever ve ark. 1997).Araştırmanın sonuçları adı geçen ilk çalışma sonuçları ile uygunluk göstermemesine karşın ikinci çalışmayla sonuçlar uygunluk göstermiştir.

Tablo 2. Öğrencilerin Temel Özellikleri ile Benlik Saygısı Alt Ölçekleri Arasında İlişki

Sosyo-Demografik Değişkenler	Sosyo-Demografik Değişkenlerle İlişkili Benlik Saygısı Alt Ölçekleri
Sınıf	Kendilik kavramı sürekliliği* Eleştiriye duyarlılık* Tartışmalara katılma*
Yaş	---
Mezun Olunan Okul	Kendilik kavramı sürekliliği** Eleştiriye duyarlılık**
Birlikte Yaşadığı Kişiler	----
Kredi Yada Burs Alma	Benlik Saygısı** Kendilik kavramı sürekliliği* Eleştiriye duyarlılık* İnsanlara Güven Duyma* Hayalperestlik** İlişkilerde Tehdit Hissetme** Tartışmalara Katılma** Psikik İzolasyon*
Gelir Düzeyi	Kendilik kavramı sürekliliği** Eleştiriye duyarlılık*
Anne eğitimi	Eleştiriye duyarlılık**
Baba Eğitimi	---
Sağlığını Algılayış	Kendilik kavramı sürekliliği** Eleştiriye duyarlılık*
Düzenli Spor Yapma	Kendilik kavramı sürekliliği* Eleştiriye duyarlılık* Tartışmalara Katılma*
Sanatla Uğraşma	Kendilik kavramı sürekliliği* Eleştiriye duyarlılık* Tartışmalara Katılma* Hayalperestlik** İlişkilerde Tehdit Hissetme**
Başarı Algısı	---

* (P<0.01) ** (P<0.05)

Öğrencilerin mezun olduğu lise ile benlik saygısı, insanlara güven duyma, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler gösterme, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılabilme, ana-baba ilgisi ve psikik izolasyon alt ölçekleri arasında ilişki bulunmazken, kendilik kavramı sürekliliği ve eleştiriye duyarlılık alt ölçekleri arasında ilişki bulunmuştur. Kendilik kavramı sürekliliği yüksek olanların oranı, Sağlık Meslek Lisesi'nden mezun olan öğrencilerde (%88), düz lise (%74) ve diğer (%80) liselerden mezun olanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Eleştiriye duyarlılığı düşük olanların oranı, Sağlık Meslek lisesi mezunu öğrencilerde (%40), düz lise (%37) ve diğer (%12) liselerden mezun olanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Sağlık Meslek lisesi mezunu olanların kendilik kavramı sürekliliği daha fazla ve eleştiriye duyarlılığının ise daha az olması nedeniyle, benlik saygıları daha yüksek bulunmuştur. Sağlık Meslek Lisesi mezunu olanların hem bir meslek edinmiş olmaları, hemde ekonomik olanaklarının daha iyi olması nedeniyle, kendilerini daha güvenli hissediyor olabilecekleri düşünülebilir. Öğrencilerin kredi veya burs alması ile depresif duygulanım, psikosomatik belirtiler gösterme, ve ana-baba ilgisi alt ölçekleri arasında ilişki bulunmazken, benlik saygısı, kendilik kavramı sürekliliği, insanlara güven duyma, eleştiriye duyarlılık, hayalperestlik, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılabilme ve psikik izolasyon alt ölçekleri arasında ilişki bulunmuştur. Kredi veya burs almayan öğrencilerde benlik saygısı yüksek olanların oranı (%57), alanlardan (%54) daha yüksek bulunmuştur. Kredi veya burs almayan öğrencilerde kendilik kavramı sürekliliği yüksek olanların oranı (%83), alanlardan (%73) daha yüksek bulunmuştur. Kredi veya burs alanların %14'ünün, almayanların %17'sinin insanlara daha az güvendiği bulunmuştur. Kredi veya burs alan öğrencilerin (%66) almayanlara (%60) göre eleştiriye daha fazla duyarlılık gösterdikleri saptanmıştır. Kredi veya burs alanların %47'sinin, almayanların %56'sının düşük hayalperestlik gösterdikleri, özetle, kredi veya burs alanların daha fazla hayalperest oldukları saptanmıştır. Kredi veya burs almayan öğrencilerin, alanlara göre kişilerarası ilişkilerde daha az tehdit hissettikleri saptanmıştır. Kredi veya

burs almayanlarda, tartışmalara yüksek oranda katılım (%33), alanlardan (%23) daha yüksek bulunmuştur. Kredi veya burs alanların %56'sının, almayanların ise %51'inin psikik izolasyon göstermedikleri saptanmıştır. Bu bilgiler, kredi yada burs almayanların benlik saygısının daha yüksek olduğunu göstermesi bakımından anlamlıdır.

Öğrencilerin gelir düzeyi ile benlik saygısı alt ölçeklerinden; benlik saygısı, insanlara güven duyma, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılabilme, ana-baba ilgisi, psikik izolasyon alt ölçekleri arasında bir ilişki bulunmazken, kendilik kavramı sürekliliği, ve eleştiriye duyarlılık alt ölçekleri arasında ilişki bulunmuştur. Geliri orta düzeyde olanların %76'sının, üst düzeydekilerin %75'inin, alt düzeydekilerin %73'ünün kendilik kavramı sürekliliği yüksek bulunmuştur. Geliri orta düzeyde olanların %66'sının eleştiriye duyarlılığı yüksek bulunurken, alt düzeydekilerde bu oran %63, yüksek düzeydekilerde ise bu oran %50 bulunmuştur. Sonuç olarak, kendilik kavramı sürekliliği daha fazla olan, eleştiriye duyarlılığı daha az olan, yüksek gelir düzeyindeki öğrencilerin benlik saygılarının, daha düşük gelir düzeyindekilere göre, daha fazla olduğu saptanmıştır.

Öğrencilerin anne ve baba eğitimleri ile benlik saygısı alt ölçekleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde; baba eğitimi ile benlik saygısının hiçbir alt ölçeği arasında bir ilişki bulunamazken, anne eğitimi ile ilgili olarak, yalnızca eleştiriye duyarlılık alt ölçeği arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Anneleri okur yazar olan öğrencilerin %57'sinin, anneleri yüksekokul mezunu olan öğrencilerin %63'ünün eleştiriye duyarlılığı yüksektir. Sonuç olarak, annenin eğitim düzeyi yükseldikçe, öğrencilerde eleştiriye duyarlılığın yüksek olma oranının arttığı izlenmiştir. Bu sonuç, eğitim düzeyi yüksek olan annelerin, beklentilerinin yüksek olması nedeniyle, çocuklarına daha eleştirel yaklaşımlarıyla ilgili olabileceğini düşündürmektedir.

Öğrencilerin kendi sağlığını algılayışı ile benlik saygısı insanlara güven duyma, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler göster-

me, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, tartışmalara katılabilmek, ana-baba ilgisi ve psikik izolasyon alt ölçekleri arasında ilişki bulunmazken, kendilik kavramı sürekliliği ve eleştiriye duyarlılık alt ölçekleri ile ilişki bulunmuştur. Sağlığını "iyi" olarak algılayan öğrencilerde kendilik kavramı sürekliliği yüksek olanların oranı %83, "orta" olarak algılayanlarda bu oran %70, "kötü" olarak algılayanlarda ise bu oran %57 olarak bulunmuştur. Sonuç olarak, öğrencilerin kendi sağlığını algılayışı olumsuzlaştıkça, kendilik kavramı sürekliliği azalmaktadır. Sağlığını "iyi" olarak algılayan öğrencilerin %57'sinin, "orta" olarak algılayanların %72'sinin, "iyi" olarak algılayanların %64'ünün eleştiriye duyarlılığının yüksek olduğu saptanmıştır. Sağlığını "iyi" olarak algılayanların, kötü olarak algılayanlara göre, eleştiriye daha az duyarlılık gösterdikleri saptanmıştır. Bu sonuç, sağlığını iyi olarak algılayan öğrencilerin benlik saygılarının, kötü olarak algılayanlara göre daha fazla olduğunu göstermesi bakımından anlamlıdır.

Öğrencilerin düzenli spor yapmaları ile benlik saygısı alt ölçeklerinden benlik saygısı, insanlara güven duyma, depresif duygulanım, hayalperestlik, psikosomatik belirtiler gösterme, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme, ana-baba ilgisi ve psikik izolasyon arasında ilişki bulunmazken, kendilik kavramı sürekliliği, eleştiriye duyarlılık ve tartışmalara katılabilmek arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Düzenli olarak spor yapan öğrencilerin %83'ünün, yapmayanların %74'ünün kendilik kavramı sürekliliğinin yüksek olduğu, bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Düzenli olarak spor yapmayan öğrencilerin(%67) spor yapanlara(%54) göre, eleştiriye duyarlılıklarının daha fazla olduğu saptanmıştır. Düzenli olarak spor yapan öğrencilerin(%37), spor yapmayanlara(%27) göre tartışmalara daha yüksek oranda katıldıkları saptanmıştır. Sonuç olarak, spor yapanların yapmayanlara göre, kendilik kavramı sürekliliğinin ve tartışmalara katılmalarının daha fazla olması ve eleştiriye duyarlılıklarının daha az olması nedeniyle, benlik saygılarının daha fazla olduğu görülmüştür. Spor yapma, öğrencilerin benlik saygılarını artırmaktadır. Spor yapmanın fiziksel ve ruhsal sağlık üzerindeki olumlu etkisi bu çalışmada da görülmüştür.

Öğrencilerin sanatsal uğraşlarının olması ile benlik saygısı alt ölçeklerinden; benlik saygısı, insanlara güven duyma, depresif duygulanım, psikosomatik belirtiler gösterme, ana-baba ilgisi ve psikik izolasyon arasında ilişki bulunmazken, kendilik kavramı sürekliliği, eleştiriye duyarlılık, hayalperestlik, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetme ve tartışmalara katılabilmek arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Sanatsal uğraşısı olan öğrencilerin(%80), olmayanlara(%75) göre kendilik kavramı sürekliliğinin daha fazla olduğu bulunmuştur. Sanatsal uğraşısı olan öğrencilerin %56'sının, olmayanların %66'sının eleştiriye duyarlılıkları daha yüksektir. Sanatsal uğraşısı olmayan öğrencilerin eleştiriye duyarlılıkları, olanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Sanatsal uğraşısı olan öğrencilerin %13'ünde, olmayanların %8'inde hayalperestliğin yüksek oranda bulunduğu saptanmıştır. Sanatsal uğraşısı olanlarda yüksek hayalperestliğin bulunduğu saptanmış ve bunun sanatsal uğraşıda önem taşıyan yaratıcılıkla ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Sanatsal uğraşısı olan öğrencilerden kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetmeyenlerin oranı%21 iken, sanatsal uğraşısı olmayanlarda bu oran %9 olarak bulunmuştur. Sanatsal uğraşısı olan öğrencilerin, olmayanlara göre kişilerarası ilişkilerde daha az tehdit hissettikleri saptanmıştır. Sanatsal uğraşısı olan öğrencilerin %39'unun, olmayanların %26'sının tartışmalara daha fazla katıldıkları, bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve sanatla uğraşan öğrencilerin tartışmalara daha çok katıldıkları saptanmıştır. Sonuç olarak, sanatla uğraşan öğrenciler, böyle bir uğraşısı olmayanlara göre, kendilik kavramı sürekliliği, hayalperestliği ve tartışmalara katılımı daha fazla olmasıyla birlikte, kişilerarası ilişkilerde tehdit hissetmesi ve eleştiriye duyarlılığı daha az olması nedeniyle, benlik saygılarının daha fazla olduğu belirlenmiştir. Sanatsal bir uğraşıya sahip olma ve spor yapma, öğrencilerin benlik saygılarını artırmaktadır. Öğrencileri sanatsal uğraşılara yönlendirme ve bu konuda destekleyerek olanaklar elde etmelerini sağlamak, geleceğin güvenli hemşirelerini yetiştirmek açısından da yararlı olacaktır.

Bu bilgilerin tümü, sonuç olarak, öğrencilerin sosyo demografik özellikleri ile benlik saygısı alt ölçekleri arasındaki ilişkiler konusunda şunları göster-

mektedir : A) Öğrencilerin yaşları, kimlerle yaşadıkları, babalarının eğitim düzeyleri ve başarı algılarıyla benlik saygısı arasında ilişki bulunmamıştır. B) Öğrencilerin sosyo demografik özellikleri ile benlik saygısı alt ölçekleriyle ilişkili olan demografik özellikler, ilişki gücüne göre şöyle sıralanmaktadır ; **kredi yada burs alma** (sekiz alt ölçeğin üçüyle, $p < 0.01$ düzeyle ilişkili), **sanatla uğraşma** (beş alt ölçeğin üçüyle, $p < 0.01$ düzeyle ilişkili), **düzenli spor yapma ve sınıf** (üç alt ölçekle, $p < 0.01$ düzeyle ilişkili), **gelir düzeyi ve sağlığını algılayış** (iki alt ölçeğin biriyle, $p < 0.01$ düzeyle ilişkili), **mezun olunan okul** (iki alt ölçekle, $p < 0.05$ düzeyle ilişkili) ve **anne eğitimi** (bir alt ölçekle, $p < 0.05$ düzeyle ilişkili) dir. Öğrencilerin benlik saygısı puan ortalaması 1.62, standart sapması 1.49 olarak hesaplanmıştır.

SONUÇLAR

Bu araştırmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir:

1.Öğrencilerin büyük çoğunluğu düz lise mezunu olup, yarısı yurtda kalmaktadır, yarıdan fazlası kredi veya burs almakta olup ve orta gelir düzeyindedir, büyük çoğunluğu spor ve sanatla uğraşmamaktadır.

2.Öğrencilerin benlik saygısı ve alt ölçek düzeylerine göre dağılımı incelendiğinde; büyük çoğunluğunun benlik saygısının, kendilik kavramı sürekliliğinin yüksek olduğu, insanlara orta düzeyde güven duyduğu, eleştiriye duyarlılıklarının fazla olduğu, değişik düzeylerde depresif duygulanım içinde buldukları, psikosomatik belirtiler göstermedikleri ya da düşük düzeyde gösterdikleri, kişilerarası ilişkilerde düşük ya da orta düzeyde bir tehdit hissettikleri, tartışmalara katılma eğiliminin az ya da orta düzeyde olduğu, ana-baba ilgisinin yüksek olduğu ve psişik izolasyon içinde bulunmadıkları saptanmıştır.

3.Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olup, kredi yada burs almaya gerek duymayan, üniversite yaşamında sanatla uğraşan, düzenli spor yapan, daha ileri sınıfta okuyan, gelir düzeyi daha yüksek olan, sağlığını iyi olarak algılayan, Sağlık Meslek Lisesi mezunu, annelerinin eğitim düzeyi daha düşük olan öğrencilerin benlik saygısının daha fazla olduğu saptanmıştır.Öğrencilerin benlik saygısıyla en fazla ilişkili olan değişkenler, birlikte düşünüldüğünde, kredi yada burs almama, spor ve sanatla uğraşma, sağlıklı ve gelir düzeyi yüksek olma, üniversite eğiti-

minin sonuna gelme değişkenleri, sosyo-ekonomik düzeyle ilgili değişkenlerdir.Ayrıca Sağlık Meslek Lisesi mezunu olmak da bir meslek sahibi olmayla birlikte ekonomik olanaklara sahip olmayı da sağlamaktadır.Annelerinin eğitim düzeyi düşük olanların benlik saygısının bir miktar yüksek olması, eğitim düzeyi yüksek olanlara göre,beklentilerinin düşük olması nedeniyle daha az eleştirel davranıp, daha fazla destekleyici olmalarıyla ilgili olabilir.

ÖNERİLER

Bu araştırmadan elde edilen sonuçlara dayanarak; öncelikle devlet olanaklarından üniversitelerin daha fazla yararlanarak öğrencilere, uygun maddi koşullarda barınma, yemek yeme, çalışma ortamı gibi olanakların sunulması yararlı olabilir. Öğrencilere bireysel olarak yapabilecekleri ek iş olanakları yaratılabilir. Öğrencilerin bedensel, ruhsal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri spor ve sanatla ilgili tesislerin çoğaltılması, öğrencilerin sağlık düzeylerini yükseltirken, benlik saygılarını da artıracaktır. Hemşirelik öğrencilerinin programları yukarıda belirtilen olanaklardan yararlanabilecek şekilde düzenlenmelidir. Üniversite ve okul içinde spor ve sanatla ilgili olanak ve etkinliklerin artırılması yararlı olacaktır. Öğretim elemanları öğrencilerin spor ve sanatla ilgili çabalarını desteklemelidir. Öğretim elemanları hemşirelik eğitiminde öğrencilerin benlik saygısını arttıracak şekilde, eleştirel yaklaşımlardan çok, destekleyici yaklaşımlarla, içten , eşitlik içinde ve arkadaşça davranmalıdırlar. Hemşirelik eğitiminde önemli etkileri olan sağlık ekibi üyelerinin klinik uygulamalar sırasında öğrencilerin benlik saygısını arttıracak şekilde destekleyici bir tutum içinde olmaları sağlanmalıdır. Hemşirelik öğrencilerinin kendilerini tanıyabilmeleri ve kişiliklerini geliştirebilmelerine olanak sağlayacak eğitim yaşantıları oluşturulması yada bunların artırılması gerekir. Öğrenciler öğretim elemanlarıyla formal ve informal toplantılarda birlikte etkinlikler yürütebilirler. Aktif eğitim sisteminin de, öğrencilerin benlik saygısının artmasında katkısı olacak gibi görünmektedir.

KAYNAKLAR

Aydın, B. (1987) Üniversite Öğrencilerinin Bir Kesiminde Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları İle Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi, 23. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongre Kitabı. 14-18 Eylül A.K.M. İstanbul, 546-51.

Başaran,İ.E. (1987) Eğitime Giriş, Sevinç Matbaası, Ankara, 47-71.

Brown, M.L., (1987)"The Effects of a Support Group On Student Attrition Due To Academic Failure", Journal of Nursing Education, 26(8), 324-27.

Çuhadaroğlu, F.(1986) Adölesanlarda Benlik Saygısı. Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Uzmanlık Tezi, Ankara.

Karadağlı,A. (1991) Sağlık Meslek Lisesi Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Benlik Saygısı Düzeylerinin İncelenmesi. Ege Ün.Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Programı Doktora Tezi, İzmir.

Kutlu, Y., Buzlu,S., Sever, D.A. Batmaz, M.,Pektekin, Ç. (1997) İstanbul Ün.Florance Nightingale Hemşirelik Yüksek Okulu Öğrencilerinin Dört Yıllık Eğitim Süresi İçindeki Atılganlık ve Benlik Saygılarının Araştırılması, 4. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu, 10-12 Eylül 1997, Magosa, Kıbrıs.

Pektekin, Ç. (1997) İstanbul Üniversitesi Florance Nightingale Hemşirelik Yüksek Okulu'nda Uygulanan Eğitimin Öğrencilerin Davranışları ve Benlik Saygısı Üzerine Etkisi, III.Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu Kitabı, İstanbul Üniversitesi Basımevi, İstanbul.

Sever, D.A., Hotun, N.,Sabuncu, N.H.,İşsever, H. (1993) "İstanbul Ün. Florance Nightingale Hemşirelik Yüksek Okulu ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Ruhsal Durumlarının Araştırılması", Hemşirelik Bülteni, 7(28), 95101.

Sobol,E.G. (1978) "Self-actualization and The Baccalaurate Nursing Student's Response To Stress", Nursing Research, 27(4), 238-44.

Terakye, G. (1989) "Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Öğrencilerinde Benlik Saygısı ve Ruhsal Durum Etkileşiminin Değerlendirilmesi", 25. Ulusal Psikiyatri Kongresi Bildirileri Kitabı,Mersin, Türkiye Ruh Sağlığı ve Tedavi Vakfı Yayınları:1, UDK Yayınları, Ankara, 144-6.

Uyer, G. (1992) Hemşirelikte Klinik Öğretim. Hatipoğlu Yayınları, Ankara.

Yörükoğlu, A. (1986) Gençlik Çağı. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Sosyal ve Felsefi Eserler Dizisi:26, Ankara, 89-97.